СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 141. Джерзи Ситі, Н. Дж., вівторок, 19. червня, 1928. VOL. XXXVI. No. 141. Jersey City, N. J., Tuesday, June 19, 1928. THREE CENTS

ЖІНКА ПОЛЕТІЛА В ЕВРОПУ

ПАННА ЕРГАРТ У ДОРОЗІ З АМЕРИКИ В ІРЛЯНДІЮ.

ТРЕПАСІ, Нова Фунляндія, 17. червня. — Панна Ергарт вилетіла відси о 9. годині 51. мін. рано літаком Френдшип у дорогу до Ірляндії й Англії. З нею полетіли Вилмер Штулц як пільот та Л. Гордон як механік.

Летять вони до Савтгемптону в Англії, але задержатися мають уперед в Ірляндії.

Мають вони на літаку радіовий прилад, котрим і доносили про поступ свого лету. Показується, що вони щасливо дісталися на середину океану, не стрінувши ніякої перешкоди.

Їх вилет був великою несподіванкою для панни Бовл та її пільотів, що збираються летіти в Европу літаком Колумбією. Коли сі довідалися про вилет Френдшипа, вона заявила, що вони за Френдшипом сейчас не полетять, бо погода невідповідна.

ЗЕМЛЕТРУС В МЕКСИКУ.

ДВА МІСТА СИЛЬНО УШКОДЖЕНІ.

МЕКСИКО, 17. червня. — Коло пів до шестої години вечером навістив Мексико сильний землетрус. Від років Мексико не памятае такого сильного землетрусу.

Землетрус тревав пять мінут та обняв стейти Оахаку, Ґереро, Пуеблю, Тляхкаля, Мексико, Мічоаку, Вера Крус, Ідальго й часть стейту Табаска. Найбільше потерпіли міста Плюма й Оахака.

Кілько людий загинуло від сього землетрусу, не відомо, але жертви в людях зовсім певно були. У самій столиці Мексика загинула одна дитина.

Нещасте, викликане землетрусом, було тим більше, що в той самий час став дути сильний цикльон. Богато людий подушено на аренах театрів, коли цикльон викликав серед публики переполох.

СЕНАТОР ГЕФЛИН ВИСТУПАЄ ОСТРО ПРОТИ СМИТА.

НАЗИВАЄ СМИТА „НЕЗДІБНИМ БУТИ ПРЕЗИДЕНТОМ".

ОЛБАНІ, Ню Йорк, 17. червня. — У великім амфітеатрі в Гертвилі під Олбані відбулося велике віче, скликане прихильниками Ку-Клакс-Клена. У вічу взяло участь коло 8,000 людий, а головним бесідником був сенатор Гефлин з Алабами, відомий зі своїх виступів проти Ал. Смита. Віче й було скликане для дискусії над кандидатурою Ал. Смита на уряд президента Злучених Держав.

Сенатор Гефлин, як від нього ждали, виступив остро проти кандидатури Ал. Смита. Він заявив, що він проти Смитової кандидатури, бо Смит е „мокрий" та не признае прогибіційного закона. Далі Гефлин проти Смита тому, бо він е членом Тамані Гол, найбільше скорумпованої політичної організації в світі. Далі ще й тому, бо Ал. Смит стоїть за необмеженою іміграцією, щоби в сей спосіб віддати американський уряд під владу Риму.

„Я проти нього", говорив Гефлин, „бо він не мае ніякого досвіду в краєвих справах та не е національною фігурою. І в злуці з тими всіми причинами я е проти Ал. Смита ще й тому, бо він е римо-католиком, а знаючи про римо-католицьку церкву добре, я не хочу, щоби римо-католик був президентом Злучених Держав... Якби він став президентом Злучених Держав, він сейчас проробивби дорогу до того, щоби ми виступили війною проти Мексика в користь римо-католицької церкви."

ПОЛІСМЕН НАЙШОВ СПОСІБ НА ЗАВЗЯТОГО САМОВБИЙЦЯ.

НЮ ЙОРК, 17. червня. — Нюйорський полісмен Алберт Линквіст, походжаючи здовж Іст Ривера, побачив потопаючого чоловіка. Він кинув йому шнур, але тут зараз побачив, що потопаючий не хотів хапатися шнура, хоча шнур упав недалеко від нього. Полісмен витягнув шнур з води та кинув його ще раз, але й сим разом потопаючий не захотів хапатися шнура. Полісмен догадався, що він мае до діла зі самовбийником. Він знав, що якби він кинувся у воду, щоби ратувати потопаючого, то сей готов відплисти від берега дальше та там преспокійно затонути. На хвилину полісмен почувся безрадним.

Нагло йому прийшла до голови несподівана думка. Він виняв з кишені револьвер та крикнув до завзятого самогубця: „Коли не вхопишся за шнур, я стрілю до тебе!" І полісмен при тих словах кинув шнур у трете. І сталася дивна річ: самогубець, який так рішучо хотів топитися, не хотів загинути від кулі. Він схопив послушно за шнур і дався витягнути на беріг.

Поставлений перед поліційний суд за намагане самогубство, він сказав, що називається Филип Лірі, що мае 25 літ життя, що е моряком, а життя пробував відобрати собі з розпуки на вістку про смерть батька. Поліційний суддя вичитав йому лекцію та відпустив його з обіцянкою сього не робити.

НЕЩАСНИЙ ВИПАДОК НА ЛІТАКУ.

НАЩУА, Ню Гемпшер, 17. червня. — Підчас прогулькового вилету понад се місто на літаку пільота Джорджа Ленокса займився літак, наслідком чого загинув в огни бувший стейтовий сенатор Марсел Теріо..., нащуанський адвокат, та панна Кетрін Томас, пасажири літака, а пільот потерпів такі тяжкі попарення, що відай від них помре.

АРЕШТ ШЕФА ЧРЕЗВИЧАЙКИ В РІВНОМУ.

На днях арештовано в Рівному російського актора Руніча, що, як виявилося, був шефом большевицької чрезвичайки в Одесі, де між иншим отруїв свою любовницю й фільмову партнерку Веру Холодную. До Польщі приїхав Руніч за сербським пашпортом і тут, для ока, граючи в провінціональному театрі, на ділі займався шпигунством.

ЩО ДІЄТЬСЯ В РУМУНІЇ?

Положенне в Румунії потрохи заспокоюється. Селяне, зробивши марш на Букарешт, в останній хвилі втратили відвагу дотягнути до кінця те, що почали. Провідники селянської національної партії не посміли сягнути по владу в державі. Селянські маси звільна розплилися, повіривши запевненням своїх провідників, що реформа уряду послідує на днях, при чому буде покладений край зловживанням та грабіжницькій сільсько-господарській політиці. Тепер ведуться безперервні наради регенційної ради з урядом. Братіяну при співучасти провідників нар.-сел. партії.

Дуже цікаві вістки про виселеного бувшого румунського наслідника престолу Карла появилися в парижському „Еко де Парі". Цей часопис подає, що Карло підпав цілковито під вплив большевиків і стоїть у тісному звязку з радянським посольством у Парижі. Часописи домагаються тому, щоби Карлові не дозволено переїхати до Франції, після того як видалено його з Англії й він переїхав до Бельгії.

Очевидно, що „большевицька афера" Карла виглядає у ревеляціях „Еко де Парі" досить підозрілою. Слід у тому випадку рахуватися з незвичайною продажністю французької преси та з інтересом румунського уряду представити Карла в як найтемнішому освітленню, щоби йому конечно унеможливити поворот до Румунії.

СЛІДАМИ ВЕЛИКОГО ЗЛОВЖИВАННЯ.

Надзвичайна комісія для боротьби з зловживаннями діставала віддавна відомости про зловживання при натуралізації паперів бувшої австро-угорської монархії, конвертованих польським скарбом. Недавно вдалося схопити нитки цеї таємничої афери, на якій втратив державний скарб велитенські суми. Комісія зарядила в тому напрямі судове слідство.

ЧЕХОСЛОВАЦЬКІ МІЛІОНЕРИ

Після обчислень державного статистичного уряду найдено в Чехословаччині в 20 податкових округах 308 міліонерів, з яких 113 е хліборобами, 139 промисловцями й банківцями, а 34 міліонери з инших професій. Перед війною було в тихже округах тільки 148 міліонерів.

КРИМІНАЛЬНА ПАНАМА В СОВЄТАХ.

Смоленська група арештувала 29 урядників місцевої кримінальної поліції. Річ у зловживаннях, яких сума досягае кількох міліонів рублів. Бюра смоленської кримінальної поліції обсадили ГПУ. Арештовані станутъ перед надзвичайним трибуналом в Москві.

РОКОВИНИ ЛИТОВСЬКОЇ САМОСТІЙНОСТИ.

В понеділок, 14-го травня, почалося на ковенській Литві величне свято 10-тих роковин литовської самостійности. З нагоди цього великого свята уряд Вальдемараса видав маніфест до всього литовського народу, в якому сказано, що справжньою столицею Литви е Вільно. Всі стремління литовського народу звернені в бік Віленщини, яка все ще остає під Польщею.

В самому Ковні почалося свято незвичайно величаво відслоненням памятника свободи. Промовляв президент держави Сметона, виступаючи в більшій частині своєї промови проти Польщі, яка по його словам „все ще тримає одну трету литовської землі".

На святі явилися: генераліція, дипломатичний корпус, члени уряду та численні делегати всіх литовських установ. З Німеччини приїхала окрема делегація німецької армії під проводом команданта 10 полку Райхсвери полк. Шредера. Німецькі старшини зложили остентаційно пишний вінок у стіп памятника Литовцям, що погибли в боях з Поляками.

Варшавська преса незвичайно огірчена цією подією та називає весь перебіг свята — провокацією найсвятіших почувань Польщі.

НЕ ПОВЕЛОСЯ.

З Москви доносять до німецької преси, що всі зусилля радянської дипльоматії добитися гарантійного торговельного договору з Афганістаном остали без успіху. Король Амануляг приняв дуже прихильно всі вияви большевицького низькопоклонства, брав дарунки, сам роздав знову кілька червоних князівських плащів, але коли прийшло до остаточної балачки в справі договору — рішуче відмовився його підписати. Радянська преса не скриває свого розчарування з тої причини.

СТАН ЦЬОГОРІЧНИХ ЗАСІВІВ У ПОЛЬЩІ.

Польське міністерство хліборобства комунікує, що поширювання відомостей про загальний стан засівів у Польщі не згідний з правдою. Загальний стан засівів у Польщі, хоча й гірший в порівнанню з попереднім роком, не дає основи до очеркнення його катастрофальним і в ніякому разі не уповажнює до очікування неврожаю, подібного до цього, як це було в 1924 р. Загальний стан засівів, як озимих так і ярих, можемо назвати середнім.

БАГАТЕ ЖНИВО.

Надзвичайна комісія з зловживаннями, яка в липні кінчить своє урядування, за час своєї діяльности зарядила 53 слідства й 142 доходження, в наслідок яких посаджено в слідчу тюрму 27 осіб, а завішено в урядуванню 31 осіб.

УТЕЧА ЮГОСЛАВЯНСЬКОГО КОМУНІСТА.

Дня 15-го травня втік з білгородського шпиталя, в якому перебував на лічению, засуджений на 5-літню тюрму, югославянський комуніст Микола Когур. Жандарм, якому доручено стороження вязня, завважнвши його втечу, поповнив самогубство.

ПОЛЬСЬКІ СНИ ПРО ЛЕТ ПОНАД ОКЕАНОМ.

Шеф департаменту летунства міністерства військових справ полк. Райські уділив співробітникові „Пшегльонду Вечорнего" відомостей на тему польського лету понад океаном. Полк. Райські заявив, що заміром військової влади було удержання приготовань до лету в тайні. Одначе заміру трансатлянтійського лету отаманів Кубалі й Ідзіковського не вдалося укрити. Польські летуни мають перелетіти 6,500 км. в простій лінії з Европи до Америки, наскільки на це позволять атмосферичні умови. Райські припускає, що в наслідок сильного вітру лінія лету викривиться й осягне довжину 7,800 км. Бувби це рекордовий лет, бо дотеперішний світовий рекорд довжини лету усталив Чемберлен на 6.000 км.

ВАЖНА ПЕРЕПОНА В ПОДРУЖУ.

В одному з ґандавських шпиталів лежала панна Бо, яка в наслідок нещасливого випадку втратила велику кількість крови. Тільки трансфузія крови могла врятувати її життя. Зголосився як жертводавець один студент медицини, який до речі кажучи, зробив це з любови до панни Бо. Трансфузія пішла добре, панна Бо виздоровіла, а коли її добродійстудент попросив її руки, вона не відмовила. Проти подружа обох одначе станула влада, яка після оречень лікарів признала обох близькими кровними, які не можуть одружитися...

ПОЖЕЖА МІСТА.

„Курієр Червони" повідомляє з Москви про велику пожежу в рязанській ґубернії, де згоріло місто Сасов, віддалене від Москви 300 клм. Луна пожежі була видна в 20 клм. крузі. Загалом згоріло 600 мешкальних домів, міський шпиталь і ряд публичних будинків. 25,000 людей опинилося без криші над головою.

КІНЕЦЬ ЧАРЛЬСТОНА.

Міжнародній Союз танцюристів і вчителів танців, що радить тепер у Парижі, приняв постанову, яка зажурить усіх, що звикли до чарльстона і видали на його навчення чимало гроша. Аж тепер панове танцюристи відкрили правду, про яку казали лікарі віддавна, що чарльстон шкодить здоровлю. На місце чарльстона має прийти „твіст" щось посереднє між вальсом і факстратом.

СУД НАД КОМУНІСТАМИ В ІТАЛІЇ.

В Трієнті в Італії відбувся на днях надзвичайний суд над гуртком комуністів, яких обвинувачено в організації нелегальної комуністичної партії в Італії. На суді стверджено, що всі вони дійсно працювали над створенням такої організації та присуджено всіх на кару тяжкої тюрми від 6—9 років.

ЗИМА В ЗАКОПАНОМУ.

Від кількох днів лютує в Закопаному зима, якої в травні не затямили найстарші люде. На горах лежить сніг грубости 1 метра. Позатим ціле Закопане й околиця присипані снігом, який вітер мете мов у лютім.

АРМІЯ ПО СТОРОНІ СТРАЙКУЮЧИХ

ПЕРША ЕСКАДРА ГРЕЦЬКОЇ ФЛЬОТИ МАЛА ЗБУНТУВАТИСЯ І ПЕРЕЙТИ ДО СТРАЙКУЮЧИХ ТЮТЮНЕВИХ РОБІТНИКІВ. — БОРБА МІЖ РОБІТНИКАМИ І ПОЛІЦЕЮ ТРЕВАЄ ДАЛІ. — ПАДАЮТЬ ВСЕ НОВІ ЖЕРТВИ. — РОБІТНИКИ ГОТУЮТЬСЯ ДО ГЕНЕРАЛЬНОГО СТРАЙКУ.

ВІДЕНЬ, 17. червня. — Сербський часопис „Правда", що виходить в Білгороді, доносить, що Греція переживає критичний момент. Вже від довшого часу тревае там в ріжних містах страйк тютюневих робітників, котрі домагаються підвисшення заробітної платні. Через страйк приходило вже нераз до борби з військом і поліцією, а жертви падали по обох сторонах. Та тепер ситуація змінилася. Ціла перша ескадра грецької фльоти мала стати по стороні страйкуючих робітників. Разом з тютюневим страйком готується до ґенерального страйку.

Уряд особливо пильнує бувшого диктатора Панґальоса, котрого держать в тюрмі, бо побоюються, що робітники хочуть його випустити на волю.

ЗВАЛЮЮТЬ ВИНУ НА КОМУНІСТІВ.

ГРЕЦЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ЗАЯВЛЯЄ, ЩО СТРАЙК ЦЕ ДІЛО МОСКОВСЬКИХ АГЕНТІВ.

АТЕНИ, 17. червня. — Грецький уряд поробив вже всі кроки, щоби охоронити край перед хаосом, який загрожує з приводу страйку тютюневих робітників. Уряд каже, що страйк той це діло комуністів, котрі хочуть доконче довести до ґенерального страйку і викликати в краю переворот та завести большевицький режім.

Комуністи пробували це зробити ще в місяцю марті, коли підпалили три тютюневі фабрики. В той спосіб хотіли викинути вони робітників на вулицю і змусити їх йти разом з комуністами.

В місцевости Каваля мали вже місцеві большевики проголосити диктатуру пролетаріяту.

СУДЬБА СІМОХ — ЗАПЕЧАТАНА.

ЦЕ ТІ, ЩО ЇХ ІТАЛІЯ ПОНЕСЛА У БЕЗВІСТИ. — ІНШИХ МОЖЕ ВДАСТЬСЯ ВИРАТУВАТИ, КОЛИ НАДЛЕТЯТЬ ВЕЛИКІ АЕРОПЛЯНИ.

РИМ, 17. червня. — Всі італійські ґазети тільки і пишуть про те, як виратувати ґенерала Нобіле. А разом з тим не закривають трагедії, що може вдасться виратувати Нобіле і тих трох, що пустилися шукати землі, але тих сімох, що їх поніс з собою воздухоплав Італія, певно вже не дасться відшукати. Вони цілком певно загинуть, а тільки чудом можуть спастися.

Досі не можна було нічого зробити в справі ратунку, бо малими аеропланами до місця катастрофи долетіти не можна. А до того весь час була мрака.

Але тепер зачнуться пошукування з боку пятьох великих аеропланів, які в тій цілі розділять між себе цілу територію. Помагати будуть їм два кораблі до ломання ледів. Та властивий ратунок, на думку експертів, прийде допера тоді, коли надійде совітський велекан, що е найбільшим у світі кораблем до ломання ледів. Він один зможе пробитися в ті далекі сторони і забрати з собою ґенерала Нобіле і решту експедиції.

ЛЕДИ ТОПЛЯТЬСЯ, А ЦЕ НАЙБІЛЬШЕ НЕЩАСТЕ.

КІНГСБЕРГ, Шпіцберґен, 17. червня. — Сонце починає припікати, а сніги і леди починають нагло топитися. Це велика небезпека для тих нещасних дослідників ґенерала Нобіле, що остали на ледах і ждуть ратунку.

СМЕРТЬ ПРИ ЗАБАВІ В „СУД І ШИБЕНИЦЮ".

БЕРЛІН, 17. червня. — Громада 14-літних хлопців бавилася в суд і засудила одного зпоміж себе на кару смерти. Засуджений мав бути повішений на шибениці. Хлопці збудували підвисшення і обвязали засудженому шию шнурком. Та нагло підвисшення завалилося а хлопці допадали. А засуджений повис на шнурку. Коли взялися його ратувати, він вже був неживий.

РОЗКРИЮТЬ ТАЙНИ МАРСА.

ПАРИЖ, 17. червня. — Американський професор Річей заповів, що за вісім літ буде побудована в Гренд Кенйон, в стейті Аризона, нова астрономічна обсерваторія, яка буде заосмотрена в величезний телескоп. При помочі того телескопу, який буде мати найкращі і наймодерніщі скла, буде можна ствердити, чи на Марсі живуть люде та чи там е взагалі слід якого життя.

СОВІТСЬКА СПРАВЕДЛИВІСТЬ.

МОСКВА, 17. червня. — З приводу шахтярського процесу один з американських кореспондентів подає розвязку совітської справедливости. Він каже, що суд у совітів це средство, при помочі якого уряд удержується при владі. Коли вже поставлять людину на суд, то вона вже тим самим винна. На суді ходить тільки о ствердження, оскільки вона винна. Невинного не поставилиб на суд.

СМЕРТЬ ЧЕРЕЗ ЦІКАВІСТЬ.

ЛОНДОН, 17. червня. — Дві дівчині видрапалися на дах, щоби звідтам через скляний отвір приглядатися забаві, яка відбувалася в домі Вальтера Гвіненса, міністра хліборобства. На забаві були присутними тільки сама висока шляхта і члени пануючої родини.

Та отвір завалився і обі дівчата попадали на землю. Одна з них погибла на місці, а друга тяжко потовклася.

АНГЛЬО-САКСОНСЬКИЙ „НАЇЗД".

ПАРИЖ, 17. червня. — Французький радикальний посол Маргаіно виступив проти американських і англійських картелів, що опанували французьку індустрію.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

„ІТАЛІЙСЬКА ДЕМОКРАТІЯ"

Таке імя надав недавно тому фашизмови один з наших дописувателів, одушевляючись Мусоліінем як творцем фашизму. Ми нарочно умістили той цікавий голос читача без змін, бо ми свідомі того, що і між Українцями є багато таких, що добачують в фашизмі одинокий лік на наші національні хороби. Наш дописуватель добачує в італійському фашизмі — італійську демократію, яка завела лад і порядок в Італії. А чи воно так є, послухаймо голосу самих італійських передових людей. Бувший італійський премієр Нітті каже, що фашизм завів в Італії диктатуру на взір большевицької, а тим самим скасував всякі основи дійсної демократії, а то позбавив край свободи слова, преси і зборів. Сьогодня не можна говорити про ніяку публичну опінію в Італії. Цензура пропускає тільки те, що пересякле фашистським духом. А хто важиться виступити проти фашистів, того ставлять на суд, на якім засідають самі судді фашисти і кидають в тюрму, або висилають на заслання. Говорити про дійсні відносини в Італії можуть тільки ті Італійці, що живуть заграницею. Це і причина, чому Нітті промовляє з заграниці. Нітті це той чоловік, що був італійським премієром підчас світової війни і брав участь в мировій конференції та написав декілька публіцистичних творів, в яких скритикував остро верзальський договір та те насильство, яке поповнено тим договором на ріжних народах.

А тепер виступив він з маніфестом, в якім, як провідник італійських лібералів, протестує проти нового насильства фашистів, а то нарушення конституції і скасування дотеперішнього способу вибору народного представництва до італійського парляменту і сенату. Нітті каже, що фашисти без скрупулів змінили ту конституцію, яка була добра для дідів і батьків, яку створили такі уми як Ґарібальді і Маццінi і яка збудувала сьогоднішну Італію. Нітті твердять далі, що фашисти знищили конституцію і обрабували італійський нарід з тих прав людини, що їх здобула ще французька революція з 1789 року, що вони знищили всякі сліди місцевої самоуправи, якої не важилася діткнути навіть царська Росія. В Італії володіє сегодня тільки одна партія, яка рішає про все і вся, навіть виховання. А те виховання полягає на вщепленню ненависти до кождого, хто не є фашистом і на виславлюванню війни та насильства. Через те на вулицях італійських міст можна тільки і бачити, як малі дівчата і хлопці роблять військові вправи.

Найвизначніщі уми, професори, політики чи ґенерали, мусять цему приглядатися і мовчати. Бо з Італії їх не пускають, щоби піднести голос протесту, а в Італії за протест кидають в тюрму. Так пише Нітті про режім фашистів в Італії.

ЗА СВОЇ ВИНИ СУДЯТЬ ИНШИХ

На судовім процесі, що відбувається тепер в Москві над інжинірами та иншими фаховцями з Донецького басейну, кидають немало світла відомости про вугільну промисловість, як їх запротоколовано в протоколах „пленума всеукраїнського комітета горнорабочих", що відбувся сього року в квітні в Харкові.

Виписки з цього протоколу вміщено в московській ґазеті „Правда" з 18 квітня ц. р. Московський вугляний трест, що керує також і донецькими вуглянними майнами, на тому пленумі зробив доповідь. Як звичайно, в тій доповіді трест хвалився своєю прекрасною пляновою працею для здобування вугля та розроблення нових майн. З доповіді виходило так, що все в донецькому басейні знаходиться в найліпшому стані й що здобич вугля проґресує та собівартість його зменшується.

Проти такої бюрократично-самохвальної доповіді виступив представник всеукраїнської спілки горноробочих Гранкин, який подав цілу низку цікавих фактів з того, як українським вугільним добром, цим чорним діямантом, господарює Москва.

Подамо такі виписки з його освітлення дійсного стану вугільної промисловости.

Гранкін надмінив, що „капітальні роботи в гірській промисловости переводилися ганебно й безхозяйственно. Програми капітальних робіт не виконано. В 1926 році Донвугіль почав копати 27 нових майн, а тепер копає лише 17. На спинення нових майн витрачено біля півчвертя міліона рублів. Більше двох міліонів було також недоцільно витрачено на 62 дрібних майни, котрі згодом були затоплені. Затоплені майни були тому, що розвідочні роботи переводились незвичайно слабо."

Ось вам одна сторона господарювання московського тросту, що показує, як добре далека Москва керує українським вугільним промислом.

Тепер, як сам трост господарює. „Застрашаючий непорядок панує й відносно використання імпортного уряджения. Величезні кошти витрачується на набування цілком непотрібних, застарівших машин, або, навпаки, набуваються такі машини, котрі не можуть бути використані завдяки загальній технічній відсталости майн. В самім апараті Донвугля до імпортних замовлень ставляться зі злочинним недбальством. Спеціяльна комісія виявила, що по відділах тросту пропадають надзвичайно вартісні службові папери, чертежі, записи і т. д., які мають відношення до імпортних замовлень".

Далі йде чергове обвинувачення інжинірів за контр-революцію, недбальство, тощо. Звичайно це потрібно як „матеріял" для прокурора Криленка при обвинуваченню тих, кого судять тепер в Москві за вини тросту, за вини самого Криленка та його товаришів по комуністичній партії, що самі утворили хозяйственний та політичний хаос і господарську анархію в бувшій Росії.

Цілком слушно пленум всеукраїнського комітету горноробочих приходить до того висновку, що українським добром не Москва повинна розпоряджатися та не Москва користувати його, а місцеве населення, місцеві, українські орґани. Але пленум боїться це сказати ясно і тому робить такий загальний висновок з дебат:

Донвугіль показує, що при централізації він не зможе справитися з таким складним хазяйством. Тому реорґанізація тросту є цілковито необхідною. Майни, одержавши самостійність, будуть господарити краще".

В цьому останньому криється одна зі справжніх причин занепаду української промисловости. Управа нею сцентралізована в Москві, яка проводить на Україні хижальку економічну політику, яка старається лише як найбільше використати Україну як кольонію Москви. Таку економічну політику Москва на Україні проводить у всіх галузях економічного життя: визиск як найбільший тепер, не турбуючись, що на загал економічне життя України йде до катастрофального занепаду. Мовляв, після нас хоч потоп.

Виновних за розвал промисловости на Україні взагалі, а зокрема в донецькому басейні, треба шукати не серед фаховців, але в Москві, в комуністичній партії, в її центральній, імперіялістичній політиці. Їх треба шукати серед тих комуністичних „політикерів", що судять тепер людей, щоби прикрити свою невдачу та вину.

ПОШУКУЄМО 93 УКРАЇНЦІВ З $100.

УКРАЇНСЬКИЙ ДІМ ІНВАЛІДІВ — ДАР АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

ТАКА НАПИСЬ БУДЕ ПОМІЩЕНА НА ДОМІ УКРАЇНСЬКИХ ІНВАЛІДІВ У ЛЬВОВІ, НА ВІЧЧНУ ПАМЯТКУ ЖЕРТВЕННОСТИ АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ ДЛЯ РІДНОГО КРАЮ.

ЩОБИ ЦЕЙ ДІМ ПОБУДУВАТИ, ТРЕБА ЩЕ $10,000. ТРЕБА ОТЖЕ ЗНАЙТИ 100 АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ, КОТРІ ЗЛОЖИЛИБ НА ТУ ВЗНЕСЛУ ЦІЛЬ ПО $100.

ВЖЕ ТРЕБА ТІЛЬКИ 93 ЖЕРТВОДАВЦІВ, БО ДОСІ ЗЛОЖИЛИ:

ДР. ЛУКА МИШУГА, ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ., $500.00.

ГРОМ. КАЛИНА ЛИСЮК, НЮ ЙОРК, Н. Й., $100.00.

ГРОМ. МИХАЙЛО ДАРМОГРАЙ, ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА., $100.00.

ДАЛЬШІ ЖЕРТВИ НАЛЕЖИТЬ СЛАТИ ДО КРАЮ ЧЕРЕЗ:

OBYEDNANYE
P. O. BOX 411,
PHILADELPHIA, PA.

ВЕСНЯНЕ СВЯТО МУШЛІВ.

Японці, що у суспільному житті дуже вважають на клясові ріжниці, святкують на весну народне свято, в якому забувають на всякі суспільні ріжниці. При кінці квітня, всі, кому не перешкаджає заняття в Токіо, що ранку цілі два тижні виходять до гирла ріки Суміди та ждуть тої хвилі, коли вода опаде найнижче, себто коло полудня. Тисячі човнів від раннього ранку лежать у гирлі ріки, а як вода відпливає, човна осідають на березі. Японці у мокрім піску шукають мушлів і устриць, які зараз таки на місці приправляють. Який початок цього свята мушлів, нині не знати. Знане лише це, що це свято святкують від століть. Для водної поліції ці два тижні є найтяжчим часом у цілому році. Поліція мусить уважати на легкодушних, які забувають на приплив води та нараз бачать, що вода їх заливає. Важним завданням поліції є теж викликати загублених дітей. На свято сходяться всі: робітники, великі промисловці, високі урядники. Навіть японська цісарева, коли ще була княжною, брала участь у святі мушлів, як кожда інша Японка.

СТО ЛІТ ТОМУ НАЗАД.

Всього около сто літ тому назад в „Кельніше Цайтунґ" був поміщений горячий протест проти введення... ґазового освітлювання на вулицях. Нічне освітлювання вулиць, на думку автора протесту, повинно бути заборонене з релігійних причин, як недопустима спроба поправляти по свому Богом настановлений порядок, згідно з яким в ночі повинно бути темно. Далі йдуть медичні мотиви: на освічених улицях люди остановлятимуться довше, ніж треба, а це потягне за собою простуди й інші недуги. Проти освічення говорять також фільософічні поняття: штучний світ знищить прикметний людям спасенний страх перед темрявою, що часто здержує слабих від гріха.

НАСВІТЛЮВАНІ РОСТИНИ.

Фізіольоґ-ботанік Якобсон ствердив, що насіння ростин, коли його насвітлювати промінями Рентґена, дає дуже добрі успіхи. Досвіди виказали, що вазонкові ростини з насвітлюваного насіння цвили два-три тижні скорше і таксамо скорше мали овочі. Жниво було 150 разів більше ніж жниво ненасвітлюваних ростин. Одначе можна уживати лише т. зв. мягких Рентґенових промінів а час насвітлювання мусить бути точно обрахований. Давніщі злі успіхи при насвітлюванні ростин походили відтіля, що не узглядньювано повищих приписів.

ЩО МОЖНА ЗАРОБИТИ ЗАБОБОНАМИ?

Хто думав би, що забобонів нема вже у 1928 році і то в культурних краях — дуже помилявся би. Все ще є люди, які жиють із глупоти інших. Так примірои в Ермавті (Анґлія) арештували жінку, яка вимантила до двох літ 28 фунтів стерлінґів від середньозаможної вдови по мотузяреві. Вона кидала вербовими палочками та й так ворожила долю цій вдові. Забобонна жінка останніми часами платила що тижня по пять фунтів і напевно була би протратила своє невеличке майно, колиб не вернув був із далекої подорожі її син-моряк та не зроби кінця тому вороженню. — У Франції, клясичній країні просвіти, арештували одного редактора, який знаменито вмів вихісновувати глупоту своїх ближніх. Він видавав окультистичний часопис, але головним жерелом його доходу була фабрика: талізманів. Найліпшим його артикулом були жабячі ніжки, обтинані жабам опівночі, а які нібито мали берегти людей перед усяким нещастям; другим добрим артикулом були тіла ропух, які нібито родилися 29-го лютого! Як приарештували цього джентельмена, він уже був здавна міліонером і навіть державний прокуратор не міг ому нічого зробити, бо більшість свідків заявила, що він їм не зашкодив. Таке то діялося в 1928 р., в році трансатлянтійського перелету і здобуття північного бігуна.

В. Кедровський.

1917 РІК.

(136)

Коли всі промови національностей закінчилися, коли список ораторів, як про це голосно заявив голова зборів, був вичерпаний, був допущений ще один „сверх програмний" виступ „молдаванина" з дивною заявою від „центрального виконавчого комітету на Румунському фронті". Той комітет нібито доручив йому зі всією рішучістю протестувати проти „хижого наміру Української Центральної Ради прилучити Бесарабщину до України".

Дивовижність цього виступу, не кажучи вже про зміст його, збільшується тією легкістю, з якою він стався. Адже всі національні орґанізації билися цілими днями, гризлися до останнього, щоби здобути хоч одну хвилину для промови й місце на катедрі, а тут цей наче з неба звалився на трибуну й почав викладати свій довгий протест, без найменьшої заборони того самого Чхеідзе, який потім рішуче відмовився дати слово українським делеґатам для спростовання нісенітниці „молдавського делеґата".

Дивовижність цього виступу поглиблювалася ще й тим, що ні Чхеідзе, ні хто инший з президії не знав, хто цей „молдуванин-протестант" та яке його призвище. Це ще більше підкреслило, що увесь цей виступ був кимсь наспіх аранжований з боку, а може „по начертаню свише".

Українські делеґати вживали всіх заходів, щоби вияснити, хто він був, але ніяк не могли цього зробити, бо „протестант" зник, як у воду впав.

Тоді ми почали вимагати від голови наради Чхеідзе, щоби мандат того „делеґата" обовязково був зясований. Чхеідзе пообіцяв це зробити на другому засіданню. Але пройшло одне засідання, друге, а Чхеідзе начеб то забув свою обіцянку, хоч ми надсилали йому увесь час записки з відповідними вимогами.

Нарешті член Військової Ради Депутатів Куцяк, по досить гарячому нагадуванню Чхеідзе, ультимативно зазначив йому про можливість публичного скандалу, як що він не вживе більше рішучих заходів до вияснення, кого саме він допустив виступити з інсінуаційною промовою в „обороні" молдованського народу.

У відповідь на такі катеґоричні домагання ми почули з балькону 3-го яруса ще більше таємничий голос ніж самий виступ, що то в справі Бесарабщини виступав член Кишиньовської Ради Робітничих і Салдатських Депутатів — доктор Морозов (видно, що „чистокровний" Молдованин з Вятки, або з Перми).

Але дізнатися, хто се вирек, нам не пощастило, бо скільки ми не шукали, ні доктора Морозова, ні того, що говорив з третього ярусу, не знайшли.

А в той час російська преса робила своє діло, розносячи по всіх усюдах, не пошкодувавши чорної фарби на комментарі, „протест молдавського населення" проти нового його „гнобителя", Українців.

Взагалі треба зазначити, що тоді вся російська преса теж далеко не відійшла від тих, які кричали нам: „В Якутскую область"!

Вона в один голос забила на трівогу про сепаратизм, про розвал „єдности, революційного фронту" і т. д. Плямувала виступи представників національних орґанізацій як тільки могла, розхвалюючи в той час виступ Грузина-воїка, який пішов проти представника соціялістичних національних партій Грузина Нуцуґідзе й заявився за „Велікую Россію".

А Черновський орґан „Дело Народа" не посоромився у своїй „Інтермедії" вилити цілий цебер помий на виступи „братніх" славянських народів, вихопивши декілька невдалих виразів з промови Білорусина Соболевського та з промови від фракції українських соціялістичних революціонерів, яку виголосив Микита Шаповал.

Дальше буде)

Др. Микола Бажалук.

ЗЕМЛЕТРУСИ

I.

Землетруси — це природні потрясення поверхні землі, яких причина зовсім природна і лежить у глибині землі. І так, де в шарах, з яких складається кора землі, є багацько вапняків або ґіпсів, там творить вода печери, які часом западаються, — і тоді земля на невеликому обшарі трясеться. Такі потрясення землі називаємо западовими. У нас вони бувають на Покутті або полудневому Поділлі, де є доволі великі зложа ґіпсів, які виладовує вода і творить печери.

Грізніші землетруси бувають ті, що супроводжають вибухи вульканів. Причиною їх є експльозії пар з вульканів, від яких удари розходяться довкруги, але не на дуже велику віддаль. Бувають вони всюди довкола діяльних вульканів. І так прим. у часі вибухів Везувія земля трясеться в колесо, якого круг виносить не цілих 5 км. — Це були би вульканічні землетруси.

Та найстрашніші землетруси, що навіщують нераз цілі краї, це землетруси тектонічні. Є вони наслідком корчення землі, через що повстають гори і континенти; при корченні землі заломлюються, рвуться і насувають на себе цілі комплекси шарів, при чому земля дрожить і трясеться.

Тектонічні землетруси належать до найстрашніших явищ природи. Бо коли земля, яку люди звикли уважати змалку ціпкою та непорушною, зачне трястися, коли мури і скали тріскають і валяться, тоді огортає людину така трівога, що переходить нераз у божевілля. Землетруси далеко страшніші, як вибухи вульканів. Бо перед вибухами вульканів можна ще иноді втекти, але перед землетрусами годі. Правда, що й вибухи вульканів забрали уже богато жертв у людях; напр. при вибуху Везувія в 79. р. по Хр., коли то були засипані попелом з нього міста Помпеї та Геркулянум, мало згинути 25,000 людей, а при вибуху вулькану Мон Пле на Мартиніці в р. 1902 згинуло в місті Сен Пер 29,000 людей. Одначе ці числа стоять далеко позаду страт, які спричинюють у людях землетруси. І так в часі землетрусу в Калябрії в р. 1783 згинуло 30.000 людей, в Лісбоні 1755 р. поверх 60,000, в Осаці в Японії в 1730 р. 150.000, а в 1908 р. в Мессині на Сицилії близько 200 тисяч людей. І все те сталося в кількох годинах, а іноді навіть у кількох мінутах!

Сила потрясень є всіляка. Нераз бувають дрожіння землі такі легонькі, що їх можна запримітити тільки дуже чутливи приладами, т. зв. сейсмоґрафами або сейсмометрами; або потрясення бувають сильніші, так, що будівлі хитаються, їх стіни тріскають, а менші предмети перевертаються; при ще сильніших тріскають мури і доми валяться, а в часі сильних землетрусів усі доми й цілі міста розвалюються і горби й гори западаються.

Звірі відчувають землетруси краще ніж людина і при сильних потрясенях землі бувають занепокоєні в найвищому ступені. Ґеоґраф Гумбольдт оповідає, як крокодилі в часі землетрусів утікають з голосним ревом з озер і рік у праліс.

Скількість потрясень і ударів зпід землі в часі землетрусів буває ріжна; таксамо неоднаково довго тревають землетруси. Місто Каракас, столиця Венезуелі, 26. березня 1812 р. було знищене трома ударами, з яких найдовший тревав усього 3—4 секунди! А землетрус у Фокиді в Греції в р.р. 1870—73 тревав півчверта року — а було тут найменше 300 сильних і яких 50,000 лекших ударів.

II.

Як часто землетруси навіщують деякі краї, можна собі уявити з оцих прикладів: в Італії було від 1891—1910 р. раром 9,538 землетрусів. Ще частіші землетруси бувають на західному побережі Полудневої Америки. І так місто Ліма, столиця Перу, була знищена зовсім за час свого існування вже 10 разів. А в Японії, в країні, яку навіщують найчастіше землетруси на землі, було від 40 р. по Хр. аж 223 страшних, все руйнуючих землетрусів. У Токіо від 1897—1921 р. було 2,170 землетрусів — отже кожної четвертої днини один! Взагалі, сміло можна сказати, що наша земля без упину дрожить і трясеться.

Хоч землетруси не всюди виступають часто, хоч у богатьох сторонах є вони рідкі і слабі, одначе нема країни, яка булаб від них зовсім забезпечена. Бувають землетруси в кожній ґеоґрафічній довжині і ширині, у сторонах з всілякою ґеольоґічною будовою, в кожній порі дня і року.

При землетрусах творяться в землі щілини, які доходять нераз до 2 метрів ширини, а кілька або кількадесять довжини. Щілини ті біжать прямолінійно; бувають також пігнені або зикзаковаті, або виходять з одної точки на всі боки наче проміні; нераз підземні сили витискають з них на верх воду, намул і пісок; в цей спосіб творяться з намулу і піску горби з малим отвором на вершку наче кратером. З творенням таких щілин стоять у звязи забурення в джерелах, в яких нагло каламутніє вода, або ті джерела нараз висихають і творяться на іншому місці.

В часі сильніщих землетрусів трапляються прямові пересування шарів землі здовж щілини, себто обнижування або підношення терену. Рідше трапляються пересування поземі.

При сильних землетрусах обриваються з гір скелі або цілі збоча. Відомий віддавна обрив гори Добрач в Альпах в Каринтії, що 25 січня 1348 р. засипав два містечка і 17 сіл

(Докінчення на стороні 3-тій).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЯКИЙ ПОГЛЯД НАШИХ ЛЮДИЙ НА ПРЕЗИДІЯЛЬНИХ КАНДИДАТІВ.

Зближаються вибори президента Злучених Держав. В Америці аж кипить від політичної агітації. Всі говорять про кандидатів. Одні хочуть одного, другі другого.

Я знаю, що за се говорять не тільки одні Американці, але й іміґранти. Може навіть іміґранти говорять більше, бо іміґрант думає, що від вибору президента доброго все залежить. Так і кажуть, що як буде вибраний демократ, то робота не буде добре йти.

Я цікавий бувби знати, що наші люди думають про сі вибори та кого вони вважають найкращим кандидатом. Я, приміром, уважавби, що Гувер не бувби злий, хоча ще не знати, кого іменують демократи. Я за Гувером тому, бо він один розуміє найкраще політику світа, а головно Европи.

Г. Таранько.

З ПРИВОДУ НЮЙОРСЬКОГО ПРОТЕСТАЦІЙНОГО ВІЧА.

Як звісно, в суботу, дня 9. червня, заповіджено до Купер Юніон в Ню Йорку протестаційне віче проти засуду Атаманчука й Вербицького. На се віче публики зійшлося дуже мало. Люди не виповнили й четвертини галі. На вічу говорили про ріжні причини, чому віче не вдалося. З президії говорили наперед, що сему винин дощ, а відтак з тої самої президії вискакували люди, як Филип з конопель, та кричали, що редакція Свободи.

Я був на сьому вічу й можу сказати, що Свобода добре зробила, що сего віча не оголошувала, бо се не було віче для протестів проти польського насильства, але віче для агітації проти Свободи. Як я сказав одному „оборонцеви", чому віче не протестує проти Польщі, але проти Свободи, то він мені так і сказав, що на протест проти Польщі часу є ще досить, бо Польща до 8 місяців ще не може виконати присуду смерти на засуджених.

Що віче не було звернене проти Польщі, се знає кождий, хто був на вічу. На вічу лишень один бесідник говорив про засуд Атаманчука й Вербицького. Всі другі бесідники справи не торкалися, а кождий з них виступав проти своїх партійних противників.

На вічу головним бесідником був др. Цеґельський, професор презбитеріянської семинарії, котрий в своїй ґазеті виступав за польською культурою. Пан професор говорив на вічу про потребу обєднання, але якраз його ґазета найбільш розбивала всякі заходи коло обєднанна партій серед американських Українців. Заким пан професор збирається лічити других, він повинен уперед вилічити себе зі сеї хороби загорілости партійної. Заким дасть другим ліку, можеби взяв кроплі самий. Вся його діяльність в Америці се одно розбиванне й розєднуванне, а віче в Купер Юніон не вдалося головно черес те, що його політика розєднала людий на ґрупи до того, що вони зі собою працювати вже не можуть. Люди не прийшли на віче, бо вони знали, що можуть їм сказати панове Цеґельські й другі. Якби люди були знали, що панове професори скажуть їм щось вартісного, щось більше як лайку й пусті фрази, то вони булиби прийшли, не дивлячися на дощ і на оголошення.

Пан професор писав недавно в своїй ґазеті, як на концерті пані Крушельницької не було богато людий, а на мувіс було богато, що то була проба сил. Пощо тепер нарікати на Свободу? Пани професори говорили, що Свобода не має ніякого впливу, що навіть її кликати не треба. Ну, мали пробу сил. Свобода не хотіла ваших ні своїх сил пробувати, але пани професори хотіли. Захотіли й дістали. Чомуж тепер нарікати?

Петро Ґоїв.

— Ви зрозуміли останню статтю в „Руському Селянинові?"

— Та де? Сам редактор не розуміє.

ЯК ЦАР МИКОЛА ОСТАННІЙ ВСТУПИВ НА ПРЕСТІЛ.

Якнебудь в історії московських династий ніколи не збувало на інтриґах і палатних революціях, всеж таки глибока таємниця покривала все те, що мало не до останніх днів кишіло й вовтузилося поза багряними кулісами царських палат. Щойно тепер, після розпаду царської імперії й дефінітивної ліквідації династії, виходять на яву факти й особи, про які публична опінія не мала ніякого уявлення. Між иншими мало хто знав про те, якими дорогами дійшов до царського престолу цар Микола II, якому історія придала ще назву Останнього.

Коли старший син царя Олександра III, Юрій Александрович, що був властивим престолонаслідником, помер на Криму після довгої й тяжкої недуги, а престолонаслідником став його молодший брат Микола, запанувало і двірських кругах, в яких Микола був загально зненавидженим, велике невдоволення. Великий князь Юрій був мужчиною виїмкової краси й молодечої сили, поки в 24 році життя не уляг випадкові, про який дотепер ніхто не знав нічого певного. В двірських кругах промовчано властиву причину й перебіг випадку, цілу справу затушовано так само, як це заєдно робиться на всіх европейських дворах. А ділялося це так: Микола й старший від нього на рік брат Юрій, престолонаслідник, найшлися на покладі яхту, яким вони вибралися на прогульку по Чорному морі; одної днини, стоячи на вузькому містку над угляною шахтою, брати розсварилися. Втім Микола вдарив Юрія з такою силою, що вдарений хитнувся й впав у глибину шахти з поломаними кістьми. З наслідків того упадку не вилічився він вже ніколи; туберкульоза кости приспішила його смерть. Моглоб здаватися, що мотивом фатальної суперечки була зависть Миколи за престіл; тимчасом пішло тут про танечницю Матильду Кшесіньску з петербурської царської опери, яку в противенстві до її сестри Марії звали „Кшесіньска ч. 1" тоді, коли Марію означувано „ч. 2". Матильда була найбільш улюбленою фаворитою Миколи. Він засипав її дорогоцінними дарунками і вибудував для неї палату, яка звертала загальну увагу своєю архітектурою. Коли про нещасну суперечку довідався цар Олександер III, приказав він свойому синові зірвати раз на все з танечницею, до якої післав градоначальника з власноручним приказом — опустити Петербург протягом 24 годин. Коли градоначальник явився в палаті Кшесіньскої і вона довідалася в чому діло, обернулася й отвиряючи двері до свого будуару, кликнула: „Коля! Твій батько проганяє мене з Петербурга. Глянь, тут власноручний приказ царя!" В дверях явився Микола й приказав градоначальникові в цюж мить забиратися. Наслідком тої авантури було те, що Микола мусів в найблизчих днях опустити Росію. Офіціяльно говорили тоді, що син царя виїхав в східню подорож, щоби приглянутися життю й обичаям Греції, Єгипту, Індії, Китаю й Японії.

Микола, який був малий і непоказний, мусів бачити, що його прекрасно збудований брат Юрій не міг не подобатися його фаворитї. Шалена зависть опанувала малого архикнязя й тільки вона була причиною суперечки на помості прогулькового яхту.

Дехто навіть впевняв, що упадок Юрія в глибину угляної шахти був згори плянований Миколою.

Не обійшлося й без тихих, „приватних" атентатів на життя Миколи, про які з трудом і не точно довідувалася відтак публична опінія. Колиж помер цар Олександер III і цариця-вдова мусіла після звичаю скласти на руки Миколи присягу вірности, мати відмовила присяги синові, кажучи: „Микола за слабий, щоби правити Росією". І щойно під натиском прибічного полка Миколи, якого командант закинув цариці державну зраду, складено присягу Миколі II.

Коли цар Олександер III готовився на той світ, то прикликав до себе свойого сина Миколу й відібрав від нього торжественну присягу, що він зречеться престола, як тільки його молодший брат Михайло дійде до 24 року життя. „Ти сам знаєш, — говорив Олександер III — що ти не охорониш Росії від упадку".

Микола не додержав зложеної присяги, даної батькові на смертному ложі, але за те сповнилося в усій повні пророцтво Олександра III. А коли Микола Останній підписував абдикацію, поневолі пригадав собі недодержану присягу.

ВІДОЗВА

до всіх земляків з м. Комарна, що перебувають в Ню Йорку, Нюарку, Бристол, Филаделфиї та по всій Америці.

Дорогі краяни з Комарна та околиць! Просять нас наші брати о поміч у будові памятника поляглим Січовим Стрільцям, що віддали життя за неньку Україну.

Отже не відмовмо просьбі, а отворім наші серця такі щирі, як та просьба до нас. Зложім обильні жертви на таку важну та дорогу ціль, бо ті, що полягли, не пару долярів віддали, а життя — найцінніший скарб людини. Тож причинімся до того великого діла. Ми тут в Мт. Юніон зачали вже збирати на ту ціль і просимо усіх Комарнянців тим занятися. Зібрані жертви слати на адресу: Кооператива „Народна Спілка, Комарно, Галичина. Просьба прийшла на руки Стефана Крутя.

Григорій Бариляк з Кардаш,
Іван Холівінський,
Іван Круть.

ЯК ВІДЧИТУЮТЬ ПАПІРУСИ?

Світ останніми часами цікавиться дуже старинними розкопками. Відграє тут ролю не лише звичайна цікавість, не лише таємничі, загадочні випадки, а передовсім бажання пізнати минувшину. Бо розкопки говорять нам докладніше, ніж усе інше, як то люди давніше жили, що робили, як висока була їх культура. Тому з наукового погляду цінні є не дорогоцінности і різби, не богацтва, а звичайні папіруси. Записки, які є на папірусах, відкривають нам щойно столітні тайни. Найбільше займається відчитуванням папірусів „Інститут папірусольоґії" в Парижі. Праця інституту основується передовсім на новочасній хемії. Вона то працьовито приготовляє насамперед папірус, щоби не розлетівся в руках дослідників, а потім зачинається тяжка праця фільольоґів. При помочі побільшуючого скла реконструє вчений знищені куснї папірусу, наклеюючи вірш за віршом на довгих аркушах паперу. Ті аркуші потім фотоґрафують, самособою, значно побільшені. Фотоґрафічні плити зі знимками папірусів переховують дбайливо наче дорогоцінні скарби, бо вони є резервою на випадок, колиб ориґінали папірусів знищилися. Відчитування написів із фотоґрафічних плит треває доволі довго. Останніми роками вдалося так відчитати папірус із найстаршим із знаних досі відписів Гомерової Одисеї.

(Докінчення зі ст. 2-гої).

ЗЕМЛЕТРУСИ.

та загатив долину річки Ґайль, утворивши озеро.

Землетруси навіщують не всі краї таксамо часто; є краї, де їх майже не знають, а є такі, де вони належать до звичайних явищ. І майже всюди, де землетруси виступають часто, там вони є найсильніші.

III.

До країв, де землетруси рідкі і слабі, належить північна частина Середущої Европи, північ Радянського Союзу в Европі і в Азії, північна частина Півн. Америки, стара бразилійська маса, імовірно також середина Африки та Австралії. Далеко частіше бувають землетруси на півдні Европи, — сюди належить також Україна, особливо її полуднева частина і Крим, — Кавказ, ціла Мала Азія, Персія, збоча Гімаляїв... А до країн, де землетруси найчастіші і найсильніші, належать побережа Тихого океану, особливо західне побережа Полудневої Америки; вкінці до найбогатших у землетруси культурних країв належить Італія та Японія.

Отже землетруси найчастіше бувають у сторонах з молодими горами і там, де є заломові (тектонічні) рови, кітли та инші заломові заглибини. Бо всі ті сторони є слабими і податними частинами кори землі, в яких внутрішні напруження можуть найскорше нарушити рівновагу скиб, що входять у склад земської кори. Ясно, що в порівнанні з цими частями земної кори, які можуть легко бути виведені з рівноваги, дуже рідко — і то слабим землетрусам — підлягають старі, глибоко стесані гірські ядра карбонського або ще старшого фалдування, як Урал або Скандинавські гори, далі розлогі плити, як східно-европейська і сибірська, прастарі ґнейсові масиви, як канадійський або бразилійський.

Щож є причиною тектонічних землетрусів? — Постійне охолоджування і корчення землі, себто зменшування її обводу і проміня, після чого слідує фалдування, насування і пересування шарів, а вкінці творення заломів у корі землі.

IV.

До якогож роду землетрусів належать теперішні землетруси довкруги Еґейського моря, в Болгарії, Греції, Малій Азії? — Розуміється, що до тектонічних. — Бо східні й північно-східні части Середземного моря, себто Адрійське море, Тиренське, Ліпарійське, Еґейське, Мармара і Чорне море є заломаними й запалими місцями в корі землі. Заломи ці є молодого віку, бо вони повстали щойно при кінці пліокена і на початку плейстокена або ділювія, що попереджує алювіяльну епоху, в якій ми саме живемо. Тому саме, що ті заломи є такі молоді, трапляються на них так часто землетруси.

Пригадаймо собі важніші з них.

В р. 1870 навістив був землетрус грецьку провінцію Фокіс, що тревав аж півчверта року. Описав його очевидець, німецький ґеольоґ Юлій Шмідт. Дня 29 і 30 липня 1870 р. задрожав насамперед острів Лісса і зараз зачалися потрясення землі в цілій Геляді, з початку слабі, але поширені на великих просторах. 31. липня було сильніше потрясення на Евбеї, на Пельопонезі та в Фокиді. Одначе ніхто тим не перелякався, бо там землетруси бувають нераз і люди до них привикли. Від 1. серпня 1870 р. до 1. серпня 1873 було 35 дуже сильних ударів. За півчверта року мало бути аж 300—320 сильних потрясень землі, а лекших і слабших потрясень було нераз кільканацять тисяч на добу, при чому було чути слабші або сильніші підземні детонації та громи. Поверхня ушкодженого обшару виносила 28 квадратових миль, а поверхня цілковитого знищення 7 квадратових миль; а в цілій Греції з Йонськими островами що-найменше добре відчувано потрясення землі.

Землетруси ті спричинили багато лиха людям. На Парнасі, Кораксі і Кірфісі та інших горах тріскали скелі, відломлювались і котились униз. Ще довго опісля було видно сліди спустошень; в Амфіссі впадала в очі велика скількість нових домів, а в Ітсеї ще довгий час не важився ніхто класти хат з каміння; будовано там тільки низькі хижі з невипалених цеґол.

В грецьких горах можна легко переконатися, що в давній давнині були там ще страшніші землетруси; це видко по величезних відломках скал, по цілих розвалених, розколених горах. Близько гірського села Сіґдіци, на півночі від Амфісси, є величезна, стрімка вапняна гора, висока на кількасот стіп, що не годиться зовсім — як це видно з уложення її шарів — своєю будовою з окруженням; аж при ближчім розсліді показується, що це є тільки відломок від близького Коракса.

Клясичним прикладом для всіх сейзмічних явищ є Коринтський залив, особливо околиця Патраса, далі Еґіон, Ітеа і Дельфи. Є цей залив т. зв. тектонічним або заломовим ровом, який утворився в цей спосіб, що між двома рівнобіжними до себе щілинами земля запалась у глиб. На обох берегах цього невеликого тектонічного рова підземні сили ще й досі не втихомирились. Тут то в 373 р. перед Христом зсунулося під море місто Ґеліке на широкім на два кільометри куснику побережа, відірванім щілиною в часі землетрусу від суші.

В р. 279 перед Христом мав бог Апольон відстрашити ґалійських варварів від граблення святині в Дельфах відломками скель, киданими з Парнасу. Це був очевидно землетрус.

Дуже стрімкі береги Коринтського заливу є саме доказом, що залив є молодого віку.

Дня 26. грудня 1861 р. навістив був побережа цього заливу сильний землетрус. Цікаве, що тоді в Ахаї були потворилися щілини в землі, а на них подекуди стінки в пісків, з отворами на вершках наче кратери. Щілин було дуже богато; були вони до 30 метрів довгі, не глибокі, виповнені рідким болотом синяво-сірої барви і піском, і бігли менше-більше рівнобіжно до побережа. Між гирлом річки Меґанітаса на захід і гирлом Ерасіноса на схід від Еґіона була утворилася щілина на 13 кільометрів довга, на два і більше метрів широка, яка тягнулася на підніжі гори від Пунти до Ґардени. Підземний удар спричинив, що маса піску, глини й ріни відкололась від похилого збоча гори і зсунулась у море. Довжина затопленого берега виносила близько 13 кільометрів, а ширина 100—200 метрів. Це було там, де колись лежало місто Ґеліке, яке в 373 р. перед Христом проликнуло море. Пропало яких 1,300,000 квадратових метрів побережа. Простір, покритий щілинами без числа, виносить півсема квадр. кільометрів, а крім того рівнина (поверхні 13 кв. км.) обнизилась на яких 2 метри, при чому з 13-тьох сіл, що лежали на тій рівнині, 2 села були цілком знищені, вісім було тяжше, а одно лекше ушкоджене.

В 536 р. по Христі мало згинути в часі землетрусу аж 120,000 людей в Малій Азії. Дня 3. квітня 1880 р. в 1 год. 42 мін. зполудня при прекрасній погоді зачалася катастрофа на острові Хіосі, близько побережа Малої Азії. По страшному знищенні, яке зробили на острові Турки в р. 1822, коли то зі 110,000 людей залишили при життї тільки 2,000, Хіос доволі скоро прийшов до себе і був у 70-тих роках минулого століття найбогатшим островом між Киклядами і Спорадами. Аж тут зараз і нещастя. Потрясення, удари зпід землі, з детонаціями і громами під землею тревали від 3. до 12. квітня. — 11. квітня в 7 год. 15 мін. вечером земний удар замінив місто Хіос цілковито в руїну. Від 7. год. 14. мін. вечером 11. квітня до 7. год. 14. мін. рано 12. квітня начислено 68. ударів. З 17,000 домів було 14,000 знищених. Горе населення було страшне. 3,541 людей було вбитих, 1,160 ранених. А з тих, що залишилися при життї, мало хто не мав знищеної нервової системи. Особливо молоді жінки порозхоровувались нервово; богато з них попало в епілепсію.

В квітні 1894 р., в часі двох землетрусів, утворилася в Льокриді в Греції щілина рівнобіжно до побережа, довга на 55 км., широка на ¾ — 4 метрів, а глибока до 20 метрів. Здовж тієї щілини ціла частина краю обнизилась на 1½ до 2 метрів.

V.

У сторонах, де бувають землетруси, будується доми так, щоб вони не валилися за кожним потрясенням землі. Тяжкі хмародери в Сан Франціско, збудовані на скалистій землі, устоялись перед землетрусами, а легкі доми, збудовані на пісках і ріницах (взагалі не на стверділих скалах), за першим ударом землі повалились. — Це знали вже византійські архітекти, бо будували церкви і водопроводи в Царгороді на відповідному терені і після всіх законів механіки.

В V. і VI. вв. знищили були могутні землетруси Царгород і краї на побережі Еґейського моря, далі Кілікію та Сирію. І тоді то саме повстав там новий стиль будови. Замісць базилік з плоскими берегами, опертих на стовпах, навчились тоді люде класти будівлі з копулами, яких найвеличавіший взір подивляємо ще сьогодні на церкві св. Софії, що устоялась не тільки перед історичними бурями, але й перед іще страшнішими землетрусами. Збудували Гаґію Софію архітекти Антеміос з Траллеса та Ісідорос з Родоса, отже з півдня і заходу Малої Азії, зі сторін, постійно навіщуваних землетрусами; тут саме розвинувся той копулястий стиль архітектури, прізваний пізніше византійським. Гаґія Софія удержалась, хоч лежить на терені дуже чуткім на землетруси, бо на сипкім вапняку, поперетинанім шарами глию молодо-терціярного віку — тільки завдяки своїй копулястій будові.

На вулиці.

— Ґало, Джан!

— Ґало, Майк!

— Звідкіля ти такий мокрий? Здається дощу не було.

— Був на зборах. Ми готовимося до боротьби, знаєш? Ми, соціялісти, мусимо безнастанно готовитися.

— Як же ви готовитеся?

— Вчимось боксуватися, щоб змусити всіх покоритися нам, бо це тільки ми одні обороняємо Україну.

Богдан Тарнавський.

ОБРІЗОК З ВІЙНИ.

(Присвячується Ірині К.).

Заповідалася гарна, погідна днина... А було це в жнива 19.. р., тоді, коли на полях стояли полукіпки „золотистої", а „вусатий" лежав ще в покосах.

Покоси пестилися лучами сонця та вижидали нетерпеливо свого часу, коли їх в сноп вяжуть муть; полукіпки дивувалися, чому їх ще не звозять до стоділ, а легкий вітер розносив на полі гарматні гуки й шептав їм безперервно: війна, війна, війна...

Хоч була будённа днина, люде не спішилися забирати з поля своєї „праці", а стояли гуртками на вулиці, та про щось розмовляли. Однак коли розіснся голос дзвіночка, попадали клякати й крізь густі зітхання чути було: Ісусе Христе, спаси нас...

Вулицею переходив панотець зі Святими Дарами. Клаптики сивого волосся виглядали йому зпід колпака, а очі старця якось сумно дивилися на тих, що клячали...

Спішився душпастир, однак його ноги вже поспіху не знали. Його лиш думка неслася ще скоро і в своїй уяві бачив вже він умираючу:

Ще не стара, але прибита горем лежала на постели й нервний віддих як сичіння гадюки виходить з її грудей.

„Нещасна" шептав старець — і нікому нема тобі очей замкнути". А по хвилі додав тихше: „А деж тепер твоя дитина?"

І зараз свіжий образ малюється перед його очима, який кілька літ тому назад був дійсністю:

Гурт узброєних людей в сірих шинелях забирає від матери молоденьку, 15-ти літню дівчину, заковує її в тяжке залізяа та вивозить з рідних сторін...

„І за що?" — виривається з грудей панотця питання й на це питання стареча думка відповідь готовить:

„За те, що переховувала героя свого народа й не хотіла його видати в руки ворогів".

На лиця старця малюється гірка усмішка, а його серце неначеб хто кліщами стиснув — сім героєм був його рідний син. На спомин свого сина якась надприродна сила наповнила стареще тіло й панотець приспішив ходи.

Йому було спішно до вмираючої, котрої дочка вирятувала від смерти його сина, а сама віддалася в руки ворогів.

Стояв зі Святими Дарами вже на дорозі шкільного будинку, коли на закруті вулиці показалися їздці. Однак душпастир не звертав на них своєї уваги, лиш увійшов в коридор, в котрім голос дзвінка заглушував кроки.

* * *

Вже сонце заходило за березовий ліс, коли зі староньої дзвінии розіссся по селі голос дзвона.

Бам, бам, бам, голосив він і його звуки мішалися з туркотом гарматних колісь, які якраз вїздили в село.

Люде, коли почули дзвін, хрестились, а декотрі почали молитися за душу покійної. Однак жовніри не так зрозуміли голос дзвона. Кільканацятьох з них накинулося на попівство, панотця звязали, а все його добро почали нищити.

За пару хвиль судили вже панотця й присудили повісити його за це, що дзвоном давав знаки ворогам.

Засуджений стояв вже під деревом і зі шнурком на шиї вижидав спокійно своєї смерти, підчас коли жовніри для наруги тішилися ще своєю жертвою.

Однак нараз рознеслося могутнє „урра" й задудніли кінські копита та біля старця піднявся крик, зойк і брязкіт шабель...

За пару хвиль все втихло, лиш на сім місці лишилося кілька трупів і на селі десь-недесь чути було ще вистріли.

На попівство прийшли зі села люде й застали свого панотця, як молився над трупами.

„І хто їх сюди споровадив?" — запитав хтось з тих парохіян.

„Я!" — відповів придуркуватий Гриць, який служив в панотця й показуючи рукою на одного з трупів, заніссся шаленим сміхом.

„А може він ще живий?" — сказала крізь сльози якась жінка й кілька людей кинулося зараз до лежачого та почали розпинати на нім блюзу.

Однак нараз остовпіли... Перед ними лежала дівчина, дочка тої, по котрій перед годиною дзвонили...

В ресторані.

Ресторатор: — Випийте, куме, ще! Муншайн не власного виробу, як випете з десяток, то лише тоді зрозумієте „Руського Селянина".

Гість: — Дякую! Брехню без муншайну ліпше видно.

На мітингу.

— Про що той промовець говорить?

— А ви не чуєте?

— Чую, тільки не розумію.

— Аги на вас! Не треба розуміти, тільки слухайте. За вас бесідник розуміє.

МІТІНГИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ШИКАГО, ІЛЛ. Бр. св. О. Николая, відділ 106, повідомляє, що місячний мітінг відбудеться в неділю, 24-го червня, о годині 1:30 попол.; в галі парохіяльній при Оклей і Райс ул. На порядку нарад є важні справи до полагодження. Проситься всіх членів явитись на мітінг, довгуючих проситься прийти і вирівнати свої залеглости. — Никита Гурей, предс.; В. Гриньків, секретар.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

На Дім Інвалідів.

Небагато нас, Українців, працює в Асбестос Корпорейшен, яких 10 людей, але всі свідомі й тому болюче переживаємо знущання над нашими братами в краю. Не можучи спокійно дивитись на ті насильства, та знаючи тяжкий стан наших братів в Галичині, я, пішов я по робітниках і сколектував на інвалідів $10.00, які переслано через Обеднання.

Зложили слідуючі: С. Крайник, Г. Дороховський, А. Крайник, О. Березницький, М. Клебан, Й. Клебан, С. Капраль, С. Смочак, І. Потучко по $1.00; І. Сирник, Bill Dorehen (Айриш), Pat Buchley (Айриш), Auguston Massro (Італієць) по 25 цнт.

Гриць Дороховський.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

На оборону невинно засуджених.

Отець Йосиф Ялечко, парох української православної церкви зложив на руки допомогового комітету оборони Атаманчука та Вербицького $7.50.

Дальші жертви вплинули на заклик Петра Заяця на забаві в Андрія Бориса. Жертви зложили: А. Борис $2.00; П. Заяць, Евгенія Заяць, І. Рапко, І. Стрик по $1.00; М. Карась, Д. Гурняк, Розалія Вецан, М. Вецан, М. Кінаш, Марія Кінаш, В. Копитко, С. Сагайдак, Марія Сагайдак, Ксенія Королишин, Антоніна Яцишин, Марія Мардачевська, Франка Гицько, К. Судима по 50 ц. Разом $13.00. Вислано до Обеднання $20.50.

Комітет.

БЛЕКСТОН, МАСС.

Примірне весілля.

Дня 27. мая с. р. відбулося весілля доньки ветерана Української Армії Олекси Заходника. В того, кому нераз смерть заглядала в очі та який не одного раненого перевязав, який бачив на власні очі геройчні змагання українських козаків в боротьбі за визволення. І от він попросив Андруха Сидора занятися збіркою серед гостей на тих, хто не в стані заробити, які віддали свою силу батьківщині. Гості радо відгукнулися і зложили $25.80, які переслано до Обеднання на українських інвалідів. Жертви зложили: О. Заходник і В. Патрило по $2.00; звичайні молоді $5.00; В. Киндифорський, Я. Мостецький, Я. Щараворa, М. Проборівський, Г. Бойко, К. Свірський, Л. Швак, Ф. Заходник, К. Малиняк, Орхестра Казана, Д. Бойко, М. Заяць, А. Сидор по $1.00; М. Чагарин, К. Кісик, П. Риминник, О. Козяр, П. Любінецький, Н. Шевчук по 50 ц.; М. Свірський 30 ц.; Г. Кучер і С. Руманович по 25 цнт.

А. Сидор.

ЯК АМЕРИКАНЦІ ЗНАЮТЬ ГЕОГРАФІЮ.

Коли я був студентом на університеті в Шікаго (1919—1923 р.), запитав мене один професор, якої я народности. Як я відповів, що Українець, але роджений на Буковині, — сей професор почав вгадувати, де та Україна знаходиться. Не можучи вгадати самий, приклакав ще двох других професорів і тоді всі три почали від Греції, а скінчили на Скандинавії і таки не вгадали. Навіть вже тоді, коли я пояснив їм, де є Україна, вони ніколи не вживали слова „Українець", а звали мене „більшевик". Я не приписував їм великого гріха за се, бо люде, що товкли ціле своє життя природничі науки, чи техніку, не мали потреби знати добре географію — а спеціяльно, де знаходиться Україна. Однак вірив, що адвокати та судді — а до того по великій світовій війні — знають більше географії. Як забогато вони знають, нехай посвідчить слідуючий факт:

Часопис „Івнінг Експрес" з Лос Анджелес, Каліфорнія, з дня 4-го квітня 1928 р., подав таку новинку: „Майк іс сент ту Юкрайнія". Репортер переповідає цілу сцену, як вона відбулася в судовій салі перед суддею Еліотом Крейгом.

Перед суддю Крейга привела поліція Майка Дмитрюка, бо знайшли в нього дестиляр самогонки. Суддя, переслухавши справу, засудив Дмитрюка на 5 літ вязниці і 5 тисяч долярів гривни. Опісля суддя змінив свій вирок і присудив, щоби Дмитрюк пішов на роботу до кемпів, — де роблять нові дороги, — на 2 роки, але з 5-річним застереженям (пробейшон).

Підчас розправи виявилося, що „Майк" не є американським горожанином.

— Якої ти народности? — спитав суддя Майка.

— Я Українець, — відповів Майк простодушно.

— Коли так, то суд приказує депортувати тебе до України так скоро, як лише є можливо. Се є в Сербії, правда? Ні, се в Болгарії! Де є та Україна? хто знає?

— На Угорщині, чи не так? — підповів один з адвокатів.

— Україна... зачекайте... була колись в Австрії, але де тепер вона знаходиться, то я не знаю, — сказав другий адвокат.

Третий адвокат був певний, що Україна є „в польськім коридорі" коло Данцігу, але четвертий адвокат зараз переконав його, що Україна була краєм, де впав перший стріл на архикняжя і там повстала світова війна.

— Ні! Се було в Сербії, — поправив нишний адвокат.

— На всякий случай я депортую Майка на Україну так скоро, як лише віднайдемо, де вона ховається, — сказав суддя Крейг.

Др. Г. Г. Скегар.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ДРІБНИЧКИ.

Досліди ствердили, що населення Індії розмовляє 179 мовами і 544 діялектами.

У звіринному світі не журяться погинувшими. Звірята переважно оминають місце, де лежить труп. Вимкою є лями і мурашки. Лями, прочуваючи недалекий кінець життя, йдуть на спеціяльні місця, де гинуть. Мурашки закопують своїх трупів у спеціяльних печерах, які творять правдивий мурашиний цвинтар.

Флямаріон на основі документів ствердив, що за 300 літ впало більше дощу на 10 процент. Від стількох літ повторюється пятиліття сухих і пятиліття мокрих літ. Ці періоди постійно по собі слідують і дощі як і посуха у тім часі осягають своє максимум і мінімум.

В Китаю є звичай, що син, який любить батька, дає йому в дарунку домовину (трумну) ще за життя.

В Норвегії, Сербії, Греції, Болгарії і Туреччині нема шляхти.

Полумя газу зуживає на годину стільки азоту, скільки вистарчить пятьом людям для віддиху.

Парасолю стали вживати в початках XVIII століття. Виробляли її з найліпших матеріялів, з дорогоцінними ручками. У Франції за другого цісарства були в моді малесенькі парасольки, не більші від дамських капелюхів із ручкою до складання. Коли стали більше вживати парасолі, уліпшено і її виріб і нині у фабриках роблять їх по 2,000 штук і більше денно.

Хрущик зв. „Гальтіва атрапе" жиє виключно овочами тріїливої черешні.

Одна галузка оливного дерева має около 200 тисяч цвітів.

В Амазонці жиє риба зв. „Вото", що віддихає дуже сильно і навіть у сні хропить.

Астрономічна обсерваторія у Флегстор (стейт Арізона), що займається виключно дослідженням Марса, зробила спеціяльним інструментом 250 тисяч фотографічних знимок цеї планети.

ПРИЧИНОК ДО ДІЯЛЬНОСТИ ДУХІВ.

У звязку з поданими в „Кур'єрі Ілюстрованім" суддею Ол. Кучерою вістями про духи в Скварявї, які то вістки викликали критику в „Газеті Поранній" і сумніви в їх правдивість, подаємо як причинок до розвязки невідомої досі енергії — ось такі факти: Перед 40 роками в літі занепоколи родину заможного і вельми поважного господаря Саляка в Ходорові збитки незнаної, невидної сили. Одного дня жінка Саляка поручила служниці зварити вечеру для робітників, а сама пішла доглянути їх за роботою в полі. Коли прийшла на поле, робітники збиралися вертати домів та жалувалися перелякані, що не могли нічого робити, бо якась зла сила кидає в них рухомими предметами на грунті. Властителька не хотіла цьому вірити і завернула їх, але коли знову обкидало щось їх та робітників огірками і картоплею, всі вернули домів. Їх здивування по повороті домів було ще більше, коли служниця заявила, що не могла зварити вечері, бо в тій самій порі злий дух покидав горшки і миски. Від того дня почали повторюватися напасти тої несамовитої злої сили через кількох тижнів, виключно в день, рівночасно в хаті, на обійстю і всіх полях і то супроти кожного, хто ступав на грунт Саляків, а кидання предметів припинювалось, коли хто ступив поза межею, чи поза обійстям Саляків. Робили тоді досліди, щоби впевнитися у дійсности незвичайного явища і ділили гурт сміливих осіб на кілька партій, яких висилали на поодинокі поля. Проте обкидування рухомими предметами тих, що находилися на грунті, повторювалося на кожнім грунті рівночасно. Ця невідома сила була злюща і лютувала з більшим завзяттям, якщо хто її проклинав. Трапилось таке, що вона вхопила розсутий чобіт або тарілку зі стравою, поставлено на столі, та кидала в кого попало. Коли забрали всі рухомі річи з хати й подвіря, — вона рила в городі землю і кидала грудками. Богато осіб приїзжало з околиці та переконувалося навіть на власній шкірі про роблені пакости. В родині Саляків ніхто тоді не був хорий, ані не помер у попередніх близьких роках. Ніякі обіти, роблені в церкві, не помагали, та не лишалось нічого більше як покинути в одну посілість. По відправленій соборній Службі Божій за померших, а відтак молебня із процесіями на всі поля запанував спокій. — Отсі вістки подані з уст свідка Ол. Салака, радн. суд. в Станиславові.

ВІКТОР ГІГО ГОЛИТЬСЯ.

Раз підчас карнавалу один із ліпших париських барберів, Брасіє, дістав на один день замовлення від 30 пань, яких треба було причесати на баль. Саме збирався вже йти, як у його робітню ввійшов постійний гість Віктор Гіго (французький письменник, автор повістей: „Рік 1793", „Дзвонар із Нотр Дам", „Нуждарі" і ін.) та сказав до Брасіє: „Оголіть мене, але скоро!" Брасіє кинув усе і взяв голити Віктора Гіго. Взяв мило і пензель і лише став намилювати лице письменника, як нараз Гіго відтрутив його руку й сказав: „Пождіть!", вийняв олівець і став горячково шукати по кишенях, але видно не було того чого шукав. Потім побачив на столику під зеркалом картку паперу, схопив його та став писати. Брасіє старався ввічливо пригадати себе, але Гіго не звертав на нього уваги. Він далі писав, що хвилі задумувався, піднімав очі вгору, але не бачив бідного барбера. Брасіє не стерпів: „Пане Гіго, я дуже спішуся". Гіго нетерпеливо відмахнувся рукою від нього: „Ще хвилиночку. Я зараз скінчу!" Брасіє стоїть наче на горячім углю. Вкінці вже рішучо каже: „Пане Гіго, я не можу більше — я нині дуже занятий!" Письменник поглядає на нього: „Ах, так? ви нині спішитесь — ну, добре, я прийду іншим разом". Встає і відходить. Брасіє зітхає з полекшею. Слава Богу! пішов. Тепер пора до тих пань, що замовили його... Але деж папір із адресами? Брасіє і його робітники шукають усюди — картки нема. Щойно на другий день догадалися, що то була саме ця картка паперу який узяв Віктор Гіго до писання.. За один день бідний барбер утратив 30 клієнток, а французька література здобула тридцять нових стрічок віршів Віктора Гіго... Зате потім у літературних колах Брасіє інакше не називали, як „співробітник Віктора Гіго".

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

